

מאמר שביעי בסידרה: המלחמה בתוך המשטר, שאיפשרה את פרשת קסטנר חוס, שחור ואפור

שהסרן ריהם שלחם בשנת 1920 לרוצח את גולגולת המפריעים לנאומי היטלר, הפכו לצבא אדיר של מאות אלפים. היה זה הצבא של קרבות הרחוב, של הגנה על אסיפות ופיצוץ אסיפות; המון פרוץ, צוהל, ברויני ומרדני. מאות מאנשי נהרגו, אלפים נפצעו בהתנגשויות עם המשטרה, עם הקומוניסטים, עם הסוציאליסטים ועם ארגוני הימין.

עתה הוא ניצח, והוא רצה לקטוף את פירות הניצחון. הוא היה הגרעין האמיתי של ההפיכה הנאצית. צבע חולצותיו — חום־בהיר מלוכלך, שנבחר עליידי מפקדיו ההומוסקסואליים מתוך תחושה אירוטית — נתן את הגחון לתנועה כולה. הימנונו שלו היה הימנון המשטר, והפך עתה הימנון לאומי שני.

הימנון זה, שיר הורסט וסל, היה אחד ההישגים היותר מוצלחים של גבלס. וסל היה האיש האופייני של פלוגת־הסער. בנו של כומר צבאי שרב עם הוריו, סטודנט שנטש את לימודיו, מובטל שחי עם זוגה־לשעבר בשכונת־עוני ברלינית, מוקף זוגות ורועי־זוגות — היה זה הלא־יוצא האופייני, התערובת הרגילה של אידיאליסט ובריון.

הורסט וסל היה מפקד פלוגת־הסער של השכונה. באחד הערבים פרצה פלוגה קומוניסטית שית לחדרו והרגה אותו — אחד המעשים הבלתי־ספורים של מלחמת הרצח והרצח־הנגדי. הוא השאיר אחריו שיר של שלושה בתים, צירוף של סיסמות המפלגה, המנגינה נלקחה מריקוד עממי בחארי אלמוני. היה זה שיר תוסס ורבי־כוח: "בפעם האחרונה / נסגר בריח הרובה / בפעם האחרונה / היכון להסתערות! / גליו של היטלר מתנפפים על המית' רסים / הגיע יום לחרות וללחם."

ארנסט ריהם, שחזר מגלותו כדי לנצח על צבא זה בסיבוב האחרון של המלחמה לשלטון, ידע להפיח בו רוח לא־איכפתיות מהפכנית. בצד בורגנים ועזרים בעלי־כרס, שלא רצו לרדת למעמד של פרולטריום, שירתו בפלוגות מאות אלפי מחוסרי־העבודה, הנטולים חיים אחרים. הם חיו וגרו בצחצח, במועדון הפלוגה, אכלו במטבח משותף שקייים על הקצבות הביטוח־למחוסרי־העבודה, התבטלו. עם הישמע קול המשרוקית היו קופצים ממקומם, גוטלים בחיפזון את האלות והאקדחים, יוצאים למשימת הרגע — הריגת קומוניסט, פיצוץ אסיפה, התנפלות על מועדון.

עתה ניצח. במשך כמה שבועות ניתן להם להשתולל. הם זכו למעמד של "שוטר־עזר", הורשו לרצוח, לאסור, לענות, להלקוח לפנף שמשות ולשרוף ספרים כאחת נפשם. אך הדבר לא הספיק להם. הם רצו יותר. מה? בשנים הארוכות של המלחמה לשלטון פשטו בפלוגות סיסמות סוציאליסטיות מעורפלות. רבים מן המתנדבים האמינו כי הנאצים חותרים באמת למשטר סוציאליסטי־לאומי, כשם המפלגה. גבלס, שהיה גם גאוליטר (מנהל מחוזי) של המפלגה בברלין "האדומה", חיקה במתכוון את התעמולה הקומוניסטית, כדי להעביר את אנשי השמאל היותר קיצוניים לס.א. הוא הסית נגד ה"ריאקציה", נגד "הבורגנות היהודית", נגד "המנצלים" ו"העוקשים", אף דיבר על "מלחמת המעמדות".

עתה קיפו פלוגת־הסער כי מכל הסיסמות המעורפלות יצא משהו. בהלצה נאמר עליהם שהם דומים לטיק — שהוא חום בחוק, אדום בתוכו. לא פעם, בימי המאבק, התלוצצו על היטלר, המתרועע עם איליה־ההון והגנרלים. הם חשבוהו לזהיר מדי, לרכרוכי, הדביקו לו את הכינוי "אדולף ליגאליטה" (בערך: "אדולף הנאמן לחוק"). עתה פקעה סבלנותם. בין כל החלומות המעורפלים, בלט חלום אחד מוחשי ביותר. היה זה חלומו של ארנסט ריהם: להפוך את הס.א. לצבאה החוקי של גרמניה, להפוך את מפקדיו הס.א. לגנרלים, כי, טען ריהם בצדק, משטר חדש המשאיר על כנו את הצבא של המשטר הקודם, כלל אינו משטר חדש. כדמות הצבא כן דמות המשטר.

★ ★ ★

הצבא האפור: אלופים מוד סרנים

מוד הס.א. עמד הצבא הרשמי לובש המדים האפורים — ה"רייכטור", מגן הרייך. הוא התייחס לס.א. כבוו תהומי, כעל אספסוף משתולל, השקיף על ההתפתחות מרחם הרייכסרר יצאו התאים הראשונים של התנועה הנאצית, בימי התהויר־והוה שאחרי

ס.א. בפעולה

שוירת הספרים, אחת הפעולות המרעישות הראשונות של הס.א. אחרי עליית היטלר לשלטון, נערכה במאי 1933. במרכזי הערים נשרפו באופן הנהגתי, במדורות ענק, כל יצירות הספרות והמדע שלא מצאו חן בעיני הנאצים, ובכללם ספריהם של גרמנים כמו תומאס מאן ואריך מאריה רימארק.

מאת אורי אבנרי

אין דבר בפרשת אייכמן המדהימה את נשמת הצעיר הישראלי כמו הטענה, כי חברי הועדת ההצלה של קאסטנר ובראנד בבודפשט ניסו לנצל מלחמה שהתנהלה, כביכול, בין הרוצח השנונו של המשטר והנאצי: בין הס.ס. לפיקוד הצבאי, בין הפאשיסטים התוננאריים והגרמניים.

הצברים שעסקו בפרשת קאסטנר, שזפיקו את ידיעותיהם על הנאצים מסרטי־הוליווד, בהם מופיעים הנאצי־נאלי־סוציאליסטים תמיר כבוש מלוכד וממושמע, כמכונה יעלה ואכזרית, התקשו להאמין לטענות אלה. הן נואות להם כתרוצים ודוניים. אולם באוזני המומחה, המכיר את מיבנה השלטון של צלב־הקרס, דקא טענות אלה משכנעות. היו ימים בהם דבר זה לא היה ברור כל עיקר. העולם כולו הקשיב לקולו ההיסטרי של הפירר בברלין. הלה ידע לצייר את גרמניה הנאצית כמחנה צבאי, בו כל פרט משויך בתפקידו, בו מובילה שרשרת־פיקוד אחת מן הפירר עצמו ועד לאחרון מטאטאי־הרחובות. הדמוקראטיות המערביות, לעומת זאת, היו, לדבריו, רקובות. שררה בהן אנדרלמוסיה. כל אחד עשה בהן כאוות נפשו. בריר שבכל התנגשות בין שני גורמים כאלה, המחנה הממושמע והמלוכד היה הייב לנצח.

המפליא הוא שהיטלר הצליח באמת לשכנע את העולם כי תמונה זו אמיתית. כאשר נחל נצחון אחרי נצחון, מבלי לשפוף אף טיפה אחת של דם גרמני, החל העולם להאמין לדבריו. כאשר יצא למלחמה וכבש את מרבית אירופה, נראה הרבר כהוכחה סופית. ורק אחרי שהתמוסט הרייך־בן־אלף־השנים, 988 שנה לפני המועד המובטח, נסתבר כי מאחורי החזית המבריקה של ליכוד וסדר טרר במשטר זה אי־סדר אגדתי.

אי־סדר זה היה טמון בעצם מהותו של המשטר. היה זה משטר של כלי־דאליס־גבר, גם בצמרת שלו. שום מנהיג לא וויתר מצדו על איוושהי סמכות שאי־פעם ניתנה לו; אלא השתדל לצבור בידיו סמכויות ועמדות־כח ככל שיכול. מכיוון שהפסד במירוץ זה פירושו היה לעיתים קרובות מות למפסיד, היה זה מאבק מתמיד ואכזרי, שהתנהל מתחת לפני השטח. צמרת המשטר היתה מורכבת מעשרות פיררים גדולים, ומאלפי פיררים קטנים, שכל אחד מהם השתדל לבנות לעצמו כלים שלטוניים, לצורך או שלא לצורך, באי־סדר מוחלט. כל המנהיגים הנאצים שנאו זה את זה שנתאמת.

כך נוצר מצב שכמעט לכל תפקיד היו לפחות שני בעלים יריבים, כל אחד בעל תואר, משרד, מנגנון ולעתים גם צבא פרטי. תפקידים חשובים בשטח הכלכלה, מדיניות־החוץ והריגול היו נתונים בידיו חצי תריסי מנגנונים יריבים, שחבריהם לא הססו לשלוח איש את יריבו למחת או למחנה ריכוז.

היטלר עצמו ידע זאת היטב. כמעט חדאי כי עודד תהליך זה בהכרה, לפי העקרון העתיק "הפרד ומשול". יתכן שהיתד סיבה עמוקה עוד יותר: היטלר, הלא־יוצא המונר מנטאלי, לא היה כוח בונה. מעולם לא שקד לבנות משטר חדש אמיתי, "אורדונג" של ממש, שיוכל להתזקק מעמד גם בלעזיו. הוא הקיף את עצמו באפסים יריבים ומתקוטטים, מתוך רצון תהיכרתי שעם מותו יישבר הכל לאלף רסיסים, בסיום דראמטי היאה ליצירות ריכארד וואגנר, האמן שהישיפע עליו יותר מכל.

★ ★ ★

הצבא החום: טרור ומרד

במשטר של אלימות וכות, בוות רק האדם החולש על צבא פרטי מזויין, המסור לו בגוף ונפש. כאשר הגיע היטלר לשלטון, באור להבות הרייכסטאג הבוער, היו בגרמניה איבוע צבאות עיקריים מזין אלה: הרייכסרר, המשטרה, הס.א. והס.ס. הם לא יכלו לרוץ בכפיפה אחת. הכוח התוסס ביותר היה הצבא החום — הס.א. החיילים הספורים בתחפושת אורחית,

הצבא בפעולה

אדולף היטלר (מתכוּפף משמאל) בחוג יועציו הצבאי, איים, ביניהם מפקד חיל־האוויר גרינג (ימין). כמו אזרחים רבים שהגיעו לשלטון־ייחיד, אהב הפירר להתנדר באי־צטלה של גאון ביטחוני, להקיף עצמו באלופים חפנייים. היתה זאת אחת הסיבות שהניעוהו לתמוך בצבא, במאבק הפנימי.